

NOTE LEXICALE DE LA ROMÂNII DIN TRANSNISTRIA

IULIA MĂRGĂRIT

Notele lexicale care urmează au fost elaborate pe baza volumului *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, de nordul Caucazului* (Texte inedite), I, coordonator: N. Băieșu, „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2007. Materialul pentru amintitul volum a fost cules de echipe de folcloriști de la Chișinău, în etape diferite, de pe un spațiu vast al fostei URSS, acolo unde au fost identificate și cercetate anterior comunități românești. În zonă au efectuat cercetări, în anii premergători celui de-al Doilea Război Mondial, Nichita Smochină, în timpul aceluiași eveniment, în intervalul 1941–1943 (v. *Bug* I, II), Anton Golopenția și echipa sa pluridisciplinară, la câteva decenii, după aceea, dialectologii de la Chișinău, iar în 1991, o echipă mixtă de lingviști de la București și Chișinău (v. TD – Bas.). Notele de față, limitate teritorial la Transnistria, continuă seria începută în FD, 2013¹, tocmai pentru a întregi imaginea vocabularului românesc transnistrean, reflectat de cele mai noi culegeri de la românitatea din stânga Nistrului. Ca și în numărul precedent, elementele lexicale atrag atenția prin caracterul lor arhaic, pe de o parte, dar, totodată, în mod surprinzător, prin caracterul lor de fapte inovatoare, pe de altă parte.

Cuvintele vechi includ cele mai variate categorii: moștenite (*arină, cet*, prin semantismul perpetuat, în derivatul intern, *încetișor, vinaț*); împrumuturi vechi slave (*coșciug, pomina*, în expr. *de ~, rod*); creații proprii (*dobar*). Inovațiile cuprind formații lexicale inedite: derivate progresive: *bârîțică, hăldăni, trunchini*; derivate regresive: *dineț, maiură, viermine*; compuse (prin contaminație): *buncan*; prin aglutinare: *apaos; bâriță*; noi sensuri: *bubă*.

Dăm mai jos lista cuvintelor selectate.

APÁOS s.n. „paos, «vin, untdelemn sfințit» sau agheazmă cu care preotul stropește mortul înainte de a-l îngropa” constituie un lexem din fondul romanic al limbii noastre în varianta primară *paus* < lat. **pausum*. În zonă, cuvântul a cunoscut o extensiune a corpului fonetic, ca și în Bucovina și în Basarabia, de altfel explicabilă fie prin aglutinarea prepoziției arhaice *a* din construcția corespunzătoare *a paos* „cu vin” (**mortul se stropește a paos*), fie prin analogie cu

¹ Iulia Mărgărit, *Note lexicale privind limba română din Transnistria*, în FD, XXXII, p. 197–206.

agheasmă cu care apare în același context: *Mortul se stropea cu apaos* (apă cu vin) sau cu *agheasmă* (Izvoru Mare, Dubăsari, 466)². Cele două posibilități nu se exclud, dimpotrivă, conjugate, au precipitat fuziunea. În varianta augmentată, cuvântul circulă și în Basarabia (Cornova, 2000: 360).

ARÍNĂ, ANÍNĂ s.f. „nisip”, cuvânt moștenit din latină, care în sec. al XVI-lea, apare în Cod. Vor., Psalt. Sch. Perceput, chiar în epocă, ca element regional, a fost înlocuit, consecvent, de Coresi, mai apoi de Dosoftei, prin *năsip*. S-a păstrat, izolat, în nord-vestul Transilv. (Jb, IV: 325; III: 75), în Basarabia (*Unde călătorești? / Pe drumuri de anină / Mergi în țară străină, apud* HEM: 1662). În general, lexemul a fost consemnat între elementele latine, specifice limbii vechi: DILR: 313, s.v. *arenă*, Rosetti, ILR: 531; Dimitrescu 1973: 126 s.v. *arină*. Pentru epoca modernă (*Dialectologie*: 95), *arină* a fost menționat în stânga și în dreapta Nistrului, cu un semantism variat: „nisip”, „nisip mărunț”, „năsâp în doauă cu tetri”, „un fel de năsâp fără de petrișeli”. Cuvântul, în var. *anină*, a fost confirmat în anchetele dialectale efectuate în Transnistria, după 1990 (TD–Bas., *Glosar*: 421), și chiar într-o localitate din regiune, Nestoita. De fapt, în dreapta Nistrului, respectiv, în Basarabia, în perioada interbelică, același cuvânt a fost înregistrat de folcloristul Petre Ștefănuță, Valea Nistrului: 137/93 (*Te-o pornit pe drum de-anină / În țară străină!*). Cam în aceeași perioadă, dar în spațiul transnistrean, un alt folclorist, Nichita Smochină, *Nistru*: 14/3, a înregistrat, de asemenea, același cuvânt, și tot într-un text folcloric (*Șade-un voinic fărâncat! / Da cu ci l-o farmacat? / Cu pomânt de la mormânt! / Cu anină ... de la fântână!*). În prezent, în Transnistria, după aproape o jumătate de secol de la ultimele mențiuni, *anină* se dovedește un cuvânt uzual, chiar în varianta primordială, fiind înregistrat în relatări despre viața cotidiană, și nu în texte pietrificate: *Fășem cucoși* [= „floricele de porumb”] *cu arină. Punem grăunțe în șeaun și trăsneu* (Speia, Grigoriopol, 316). Cuvântul circulă atât în varianta primară, cât și în cea modificată fonetic, *anină*: *Punem anină în șeaun ori sari și grăunți de păpușoi di șii ghimpoși, mărunțai. Punem șeaunu la foc, mestecam cu șitoriu și zășem „Trăsniți cucoșai / Mama vă va da covrijei!”* (Cioburciu, Slobozia, 316).

BĂRĂȚICĂ s.f. După autorii volumului (p. 553), *bârățică* constituie „diminutivul lui *bârșană* «oaie cu lână lungă și aspră»”. Calitatea diminutivală a cuvântului nu poate fi pusă la îndoială, dar nu prin corelare cu baza indicată. Pentru analiză, atenția trebuie îndreptată în altă parte. În chip firesc, diminutivul atestă, indirect radicalul *bârăță*, pe care, de fapt, îl continuă. Fără îndoială că acesta există, chiar dacă nu apare în textele înregistrate. Pe lângă diminutivul cosemnat, care, oricum ar fi suficient pentru identificarea bazei, radicalul figurează în textele culese din comunitățile românești situate în Ucraina, la est de Bug (Golopenția, *Bug*, II, *Glosar*). La analiză, în structura cuvântului *bârăță*, identificăm interjecția *bâr* „strigătul ciobanului român, de pretutindeni, cu care cheamă, îndeamnă, mână sau

² Paranteza include, în ordinea următoare, localitatea, raionul, numărul paginii.

alungă oile” (DA, s.v.). Ca exclamație „profesională” ciobănească, *bâr!* cunoaște o frecvență deosebită. De fapt, este elementul lexical de bază în relația de comunicare *cioban – oi*: *Bârr, oaie, de-acolea!* sau *Bârrea, oaie, de-acolea!* (Tecuci – HEM: 3233). În cântecele păstorești, *bâr!* se întâlnește ca un leitmotiv: *Frunză verde, peliniță, / Bâr, oiță, bâr! / Dragă mi-e oaia plăviță / Bâr, oiță, bâr!* (Alecsandri, *Teatru*: 613). Repetarea frecventă a refrenului, precum și ritmul alert, la un moment dat, au determinat aglutinarea elementelor din succesiunea *bâr, oiță!*, cu un potențial rezultat *bârîță*. Pentru început, în var. fonetică locală, *bârâță*, este foarte probabil ca vorbitorii să fi perceput compusul astfel realizat drept o interjecție cu augment, pe care să o asocieze, „acordând-o”, din punctul de vedere al derivării, cu numele diminutiv: *Bârîțică, oițică, / De trei zile-ncoace / Iarba nu-ți mai place [...]* / *Bârîțică, oițică, de ești năzdrăvană, / Și de-o fi să mor ...* (Goian, Dubăsari, 259). Sintagma interjecție-nume, prin succesiunea imediată, a putut să fie interpretată ca o relație sinonimică marcată prin reluare. În cele din urmă, lexemul, realizat prin restrângere, s-a impus ca sinonim pentru *oaie*. Textul înregistrat de Golopenția, *Bug*, II: 248/19 confirmă acest fapt: *Șobănelu-o adormit, / Oile-o prăpădit [...]* / *Mi-o purșesu șobănelu / S-o-ntâlnit cu lupșoru / „– Lupșoare, frățioare, / Nu mi-ai văzut oițili?” / „– Le-am văzut și le-am păscut [...]* / *Prin vâlcele, / Tot chelșele [= pielicele], / La fântână, la tărăță / Tot capete de bârâță!*”.

BŪBĂ „nume generic dat umflăturilor cu caracter purulent ale țesutului celular de sub piele” < ucr. *буба*. Cu acest înțeles, cuvântul cunoaște o răspândire generală. Sub influența limbii bulgare, el și-a lărgit spectrul semantic, dobândind sensul, de altfel, apropiat de „rană, ulceratie, loc bolnav” (v. DRB s.v. 4.). Cu noul sens este atestat încă din secolul al XVII-lea (Mardarie, *Lexicon slavo-românesc*, publicat, cu studiu, indice de cuvinte, de Grigore Crețu, 1900), inclus în LB și atestat pentru Muntenia în Ispirescu, *Legende*: 326 (*După ce veni ursul la dânsul, [Țugulea] se căzni până ce îi scoase șteapul, apoi îl legă la bubă*); Zanne, *Proverbe*, II: 505 (*A pune mâna pe bubă*). La un autor muntean, Jipescu, *Opincaru*: 9, întâlnim atât atestarea indirectă a semantismului, cât și a verbului corespunzător, la participiu: *Nația noastră e bubată și amărâtă. Rănille ei ne dor și pe noi de mult*. Succesiunea lexicală *bubată ... rănille* ne determină să decodăm forma participială prin sinonimul *rănită*, *bubă* fiind atestat pentru Moldova, Pamfile, *Jocuri*, III: 84: *Om bun să-l pui la bubă*. Acest sens, special, dobândit prin calc semantic după limba bulgară, a fost identificat de TDRG în limbajul copiilor: *Cine și-a făcut bubă?* Asocierea dintre nume și verb a fost posibilă în virtutea sensului „rană” care satisface relația de tranzitivitate, în cadrul aceleiași expresii. Semantismul este uzual în comunitățile minoritarilor români din Bulgaria: *Le-a părut rău să-l înfieri că de ce să-i facă bubă-n piept, că el e mort, ama să-i facă bubă* (TD – Bulg.: 299).

La românii din Transnistria, cuvântul a fost atestat cu aceeași semnificație: *Ieși viermine din rană! Ș-apu îl spărje [= buboiul] și curge* (Izvoru Mare, Dubăsari, 528). În Glosarul volumului, p. 559, cuvântul *rană* este însoțit de glosa

autorilor cu un comentariu special: „aici, *bubă, bube*, inflamații despre care se crede că sunt provocate de viermi”. De fapt, indicația reflectă sinonimia *bubă-rană*, în virtutea căreia trebuie să înțelegem îndemnul „*ieși, viermine, din rană!*” Într-adevăr, într-un alt context, *bubă* este reluat într-o serie sinonimică în care figurează și *rană*: *Eu pe tine, bubă, te-oi descânta, / Ș-oi chema toate relele, / Toate bubele, toate zgăicile, toate rănille ... / Da pe tine, cârtiță / Nu te-oi chema / Și te-i înfla ... / Și tu-i crăpa!* (Izvoru Mare, Dubăsari, 535). Prezența cuvântului cu acest sens, în zonă s-ar explica prin relațiile lingvistice strânse între dreapta și stânga Nistrului. Astfel a fost posibil ca îmbogățirea semantică a cuvântului *bubă*, sub influența coloniilor bulgare din sudul Basarabiei, să parvină în graiurile transnistrene.

BUNCÂN s.m., **BUNCÂNĂȘI** s.m. pl., radical și derivat figurează în *Glosarul* volumului, unde, pentru cel dintâi găsim adnotarea: „bou”. Forma cuvântului-bază sugerează contaminația dintre lexeme din același domeniu de referință, *bou* și *juncan*, prin care a fost creat *boncan*. Abia după conturarea acestuia, *boncan, buncan*, s-ar putea explica, probabil, apariția verbului *boncăni, boncăi* [d. bou, taur, cerb] „a scoate mugete, răgete, specifice speciei”: **Buncănașii buncăie** (p. 553). În acest fel se întrecește o familie lexicală: *boncan*, var. *buncan*, cu dim. *boncănaș*, var. *buncănaș* și verbul *boncăni, boncăi*, cu var. *buncăni, buncăi*.

CHIȘTURICĂ s.f. apare într-o creație folclorică, notat în fonetica locală, ca de altfel tot textul: *Iși în vale la Duduca / Fac mămliga cât nuca / Și o pazesc cu mășiuca / Să n-o mănânce furnica! / Și o venit o furnică / Și-o luat o chișturică* (Goian, Dubăsari, 256). Derivatul, analizabil prin *chișcătură*, reprezintă, în varianta primordială, integrală, un diminutiv supradimensionat: *chișcăturică*, în consecință, a fost „ajustat” prin haplogogie: *chișturică*. Neatestat până în prezent, diminutivul reprezintă o creație specifică graiurilor din Transnistria. Cât privește restul românității, DLR înregistrează exclusiv deverbalul-bază, *pișcătură*, cu circulație în aria nordică, iar *Dicț. dialectal*, II, pentru Basarabia, *chișcăței* „un fel de tăiței”, pe baza aceuiași nucleu verbal, în rostirea locală: *chișca*.

De altfel, și Golopenția, *Bug*, II, *Glosar*, notează cuvântul, cu un semantism discutabil „cârnați fierți”. Este, probabil, o confuzie a anchetatorului între *chișcă*, pl. *chiște* „un fel de caltaboși preparați din *crupe* «boabe de porumb râșnite» și slănină, care se fierb” și *chișcăței*.

COȘCIŪG s.n. „coș, paner, coșniță de papură” < v. sl. *ковъчегъ*, păstrat îndelung cu semantismul etimologic în Mold., Bucov. De aceea, ultima atestare din DA a fost preluată din opera lui Vasile Alecsandri, *Teatru*: 58 (*De abia am putut scăpa coșciugu cu păpuși din ghearele lui*). În graiurile românești transnistrene, *coșciug*, cu acest sens, apare ca un cuvânt uzual: *Înainte nu mâncam mere până la Probajenie [= Preobrajenie]. Atuncea le sfințem merele, harbujii, poama, perjile. Le punem pe toate în coșciug, le dușem la sfințit [la biserică]* (Tocmagiu, Slobozia, 389). Calitatea lui de element viu explică dezvoltarea diminutivului corespunzător: *coșciugel*: *Ne duceam la Prohoade cu coșiucele cu mâncare* (Cioburciu, Slobozia, 379). Același semantism, pentru varianta *coșiu*, supraviețuiește în spațiul basarabean alăturat (*Dicț. dialectal*, II, s.v.).

DINÉȚ! s.n. Cuvântul apare într-un descântec, al cărui context ne ajută să-l descifrăm: „– *Dineț! Ce faci aici?*” / „– *Fac carne vie din carne moartă!*” (Dubăsari, 531). În cuvântul reconstituit, prin hipercorectitudine, recunoaștem o parte din expresia *a(-și) da binețe* (cuiva, cu cineva) „a (se) saluta”. Refacerea a vizat nu numai sunetul alterat (*bineț* > *ghine(țe)*), ci și categoria numărului, corespunzând, astfel, unui soi de „salut!”. În texte apare și varianta nereconstituită: „– *Ghinețe, bolfuță dragă!*” (Cocieri, Dubăsari, 542).

DOBĂRI s.m. „instrumentist care bate toba, în prestațiile muzicale ocazionale, la jocul satului, la nunți, la colindat; toboșar”: *Era la Crășiun [joc] ș-apu, la Bobotează, adăuza, a triiza, jocu ține ș-a dăuza, ș-atriiza [...]. Pe muzicanți îi cinstea: era dobari, harmonist* (Cocieri, Dubăsari, 241). Cuvântul prezintă un aspect învechit, pe de o parte, prin radical, variantă primitivă a împrumutului din maghiară, *dobă* < *dob*, pe de altă parte, prin atașarea afixului, la baza respectivă, pentru a crea nume de muzicanți (cf. *lăutar, scripcar*), mai ales prin raportare la formația ulterioară *toboșar*, care l-a concurat, substituindu-l și limitându-l strict la vocabularul dialectal. Derivatul a fost atestat pentru Moldova, la începutul secolului trecut: *La sfârșitul colindului, dobarul face zgomot, când gazda iese afară cu plata colindătorilor* (Pamfile, Crăciunul: 412).

HĂLDĂNÍ vb. tranz. „a recolta, mai întâi, *haldanii* [„plantele înalte și cu tulpina groasă care au făcut sămânță”] din cultura de cânepă spre a asigura însămânțarea pentru anul următor”, nu ridică probleme în privința etimonului, fiind analizabil prin numele *haldan*: *Cânepa o ari, o sameni, o boronești, o piligești, crește mare, o hăldănești* (Coșnița, Dubăsari, 512). Verbul reprezintă un fapt de inovație, specific graiurilor transnistrene care și-au creat un lexem propriu pentru a defini operația respectivă.

ÎNCETIȘÓR adv., dim. de la *încet*, a fost reținut pentru semantismul etimologic [cu referire la acțiuni] „liniștit, domol”. Moștenit din lat. *quietus*, *-a, -um* > *cet* „liniștit” s-a desăvârșit formal (având un corp fonetic debil), prin prefixare cu *în-*. Sensul etimologic, pentru adj. substantivat apare la cronicari: *Nădejdea Domnului este ca sâninul cerului și încetul* [= liniștea] *mării* (Let., III: 374 – v. DA s.v. *încet* III.). În varianta primară (ca formă și sens), cuvântul s-a păstrat în poezia populară. Înregistrarea din Transnistria dovedește calitatea de element viabil, în curs: *La Andrii ne adunam la o casă. Toate [participantele] adușe mâncare ... jin. Tiho* [= liniște], *nu era huleai* [= petrecere zgomotoasă]. *Părinții dădeau voie să fașim, de-atâta că băieții erau umnie* [= cumiți, înțelepți]. *Să grămăde toți ibovnișii și toate ibovnișele. Ei le era interes să șadă dacă era ibovnic cu ibovnică. Și ședeau încetișor și închinau și mâncau...* (Tocmagiu, Slobozia, 408).

MĂIURĂ s.f. „ficat”, cuvânt analizabil prin *mai*, de origine maghiară: *maj*, cu variantele de plural, *maie* și *maiuri*. Cu circulație în Mold., Bucov., Transilv., Maram., după cum rezultă din unele surse: *Alții oi că cojea / Alții maiuri pârjolea / Inimioara-și mai prindea* (Vasiliu, Cântece: 17), în limba română din Transnistria,

fostul împrumut a cunoscut o inovație, constând în crearea unui nou singular, *maiură*, concordant cu pluralul de la care provine: *maiuri*, prin derivare regresivă. În prezent, *maiură*, prin comparație cu var. ulterioară, *maieră*, reprezintă un stadiu arhaic, cel dintâi apărut în regularizarea sg.-pl. a lexemului. În spațiul învecinat din Basarabia are curs *maieră* sg. și pl. *maiuri*: *Rânza am curățitu-o, maiurili le-am curățit* (*Dicț. dialectal*, III, s.v. *mairă*).

PÓMINĂ s.f., postverbal de la *pomeni* < v. sl. *помянуть*, în partea locului, perpetuează înțelesul arhaic „memorie, amintire”, curent în limba română veche, cu cea din urmă atestare, conform DLR, la Vasile Alecsandri, *Poezii*: 633 (*Să-ți rămâie-n lume pomină ucigașă*). În Transnistria, cuvântul a fost atestat într-un compus, *masa de pomină*, specializat în ritualul înmormântării: *Toți care au participat la înmormântare veneau la comandare, praznic ... Se făcea masa de pomină* (Izvorul Mare, Dubăsari, 466). Cuvântul se păstrează și în Basarabia, prin urmare face parte dintr-o arie mai largă.

ROD s. „urmaș, descendent, progenitură”, cuvânt de origine veche slavă, *родъ* „copil, prunc”, semantism învechit (Mihăilă 1960: 129), prezent în creația folclorică din sudul țării: Teodorescu, PP: 384 (*Ferește-o pe dânsa de tot farmecul ... Și-i dă ei să aducă roduri la vreme*); Ispirescu, *Legende*: 152 (*Rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat*); id., *ib.*: 334 (*Fiind rodul pântecelui său îi fu milă să-i facă de petrecanie*), s-a păstrat cu acest sens până pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea, începutul celui de al XIX-lea: *Mazilii și rodul lor nu pot fi pedepsiți trupește* (anul 1818, Gaster, *Crestomație*, II: 220, v. DLR, s.v.). Mihăilă 1960: 129 nu înregistrează semantismul pentru limba română. În graiurile românești din Transnistria, el a supraviețuit neîntrerupt, de vreme ce a fost înregistrat în epoca actuală: *Părinții Maicii Domnului aveau patruzeci de ani și n-aveau prunc. Da-nainte vreme așa era, care n-avea rod nu-i primea în biserică* (Tocmagiu, Slobozia, 396).

SCĂPĂR s.n. „scăpărare, fulger”, postverbal de la *scăpăra* < et. nec. În apariția cuvântului, nu omitem nici analogia cu *fulger*: *Spăriet de tun, de scapăr* (Dubăsari, 524). Pentru româna standard, conform MDA, *scapăr* reprezintă o creație de autor (Cezar Petrescu); prin urmare, la nivelul dialectal în cauză, nu poate fi decât o inovație independentă.

TRUNCHINÍ vb. tranz. [referitor la copaci] „a lovi puternic, atât de puternic, încât, prin doborâre la pământ, să-i transforme în *trunchi(ini)*”, cu analiza evidentă, dacă avem în vedere baza nominală corespunzătoare. Este vorba de numele *trunchină* „trunchi; ciot de copac; buturugă”, atestat și pentru Basarabia (*Dicț. dialectal*, IV: 253). Cuvântul, cu circulație limitată la graiurile din Basarabia și Transnistria, a apărut prin contaminație sinonimică între *truchină* (= *trupină*), în rostirea locală, și *trunchi*. Fără alte probleme și complicații privitoare la etimon, am semnalat, totuși, verbul numai pentru că reprezintă o inovație lexicală, specifică limbii române din Transnistria, creată din resursele interne ale acesteia: *Cu vârful jos să-l trântescă / De la mijloc să-l trunchinească* (Izvorul Mare, Dubăsari, 575).

VIÉRMINE s.m., în pronunția locală [= jérmine] s.m. „vierme”, lexem propriu graiurilor românești transnistrene, o inovație explicabilă prin derivare regresivă din *viermănos* < lat. *verminosus*. Prin pseudointerpretare, după un model posibil, de pildă, *păduchios*, s-a separat presupusul radical, identificat în urma îndepărtării afixului: *Ieși, viermine, din rană!* (idem, 528). În realitate, un adjectiv moștenit, *viermănos*, a fost analizat ca un derivat intern.

VINÉȚE s.n. pl. „sortimente de vinuri” a fost întâlnit în forma de plural de la sg. *vinaț* < lat. *vinaceum*, curent până în sec. al XIX-lea, treptat devenind un cuvânt, mai rar, căutat, arhaizant (în literatură). În Transnistria, cuvântul se află încă în circulație, fapt demonstrat de varianta dezvoltată pentru plural, necunoscută în alte spații românești: *Punea jinețele în poloboare* (idem, 448), DLR înregistrează numai *vinațe* și *vinețuri*. Alături de *ciobeni, vinoveți, vinețe* ilustrează tendința de a marca, suplimentar, categoria numărului, prin alternanța vocalică, constituind un fapt de inovație.

Cele câteva unități lexicale comentate atestă situația actuală a graiurilor românești din Transnistria, sub aspectul vocabularului. Vitalitatea acestor idiomuri, în condiții de evoluție în mediu alogen, se manifestă în starea lor de funcționalitate reflectată în:

- conservarea unor elemente lexicale din fondul vechi latin: *arină, vinețe*;
- perpetuarea unor semantisme etimologice, precum și îmbogățirea cu accepții noi, în cazul elementelor de origine latină sau al împrumuturilor slave: *coșciug, încetișor, bubă, pomină, rod*;
- crearea de lexeme noi, prin diverse mijloace, din resurse proprii: derivare progresivă: *hăldăni, trunchini*, derivare regresivă: *dineț!, maiură, scapăr, viermine!*; contaminație *bârițică, buncan, trunchini*; accident fonetic: *chișturică*; aglutinare a construcțiilor prepoziționale: *apaos*.

Cele câteva trăsături enumerate, explicabile prin dezvoltare în limitele unei „autarhii” lingvistice, în urma separării de la ansamblul comun al limbii române, prin înființarea în 1924 a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, „de sine statornică”, au contribuit la individualizarea tot mai accentuată a acestei arii laterale de românitate. Consecința acestei izolări constă în conturarea unor particularități proprii, la nivelul vocabularului, în cazul cărora tradiția se împletește cu inovația.

ABREVIERI

Berneker	– E. Berneker, <i>Slawisches etymologisches Wörterbuch</i> , I Band (A–L), Heidelberg, 1908.
Cornova	– <i>Cornova</i> , autorul proiectului și coordonator, dr. Vasile Șoimaru, de Vasile Șoimaru, Ion Dron, Alexandru Furtună, Iurie Colesnic, Zamfira Mihail, Elena Ploșniță, Petre V. Ștefănuță, Vlad Pohilă, Grigore Botezatu, Anton Golopenția, Sanda Golopenția-Eretescu, Henri H. Stahl, Emil

- Turdeanu, Ernest Bernea, Pompiliu Gâlmeanu, Ion și Tatiana Varta, Paul Bran, Chișinău, 2000, 708 p.
- DA – Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București, 1913–1948.
- DILR – Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. II, *Secolul al XVI-lea*, editat și îngrijit de prof. univ. J. Byck, 1961.
- Dialectologie* – *Curs de dialectologie română*, de Mihail Purice, Vladimir Zagaevski, Ion Ciornâi, Chișinău, 1991.
- Dicț. dialectal* – *Dicționar dialectal* (cuvinte, sensuri, forme), vol. I, redactor responsabil Rubin Udler, Chișinău 1985.
- Dimitrescu 1973 – Florica Dimitrescu, *Contribuții la istoria limbii române vechi*, București.
- DLR – Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR). Serie nouă, București, 1965–2010.
- DRB – *Dicționar român–bulgar*, sub redacția academicianului dr. St. Romanski și a lui St. Ilcev, Sofia, 1962.
- Golopenția, *Bug*, I–II – Anton Golopenția, *Românii de la est de Bug*, I–II, editat, cu introducere, note și comentarii de prof. dr. Sanda Golopenția.
- HEM – B. P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, ed. Gr. Brâncuș, I–III, București, 1972–1976.
- Jb. – *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (rumänisches Seminar) zu Leipzig*. Herausgegeben, Dr. Gustav Weigand, Leipzig, 1894 ș.u.
- MDA – Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan–Al. Rosetti; *Micul dicționar academic*, vol. I, *Literele A–C*, 2001; vol. II, *Literele D–H*, 2002; vol. III, *Literele I–Pr*, 2003; vol. IV, *Literele Pr–Z*, 2003, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Mihăilă 1960 – Gh. Mihăilă, *Împrumuturi vechi sud-slave*, București.
- Pamfile, *Jocuri* – T. Pamfile, *Jocuri de copii*, adunate din satul Țepu (jud. Tecuci). Vol. I, 1906, vol. II, 1907.
- Rosetti, ILR – Al. Rosetti, *Istoria limbii române*. I. *De la origini până la începutul sec. al XVII-lea*. Ediție definitivă, 1986.
- Smochină, *Nistru* – N. P. Smochină, *Din literatura populară a românilor de peste Nistru*, Arh. folk., V, 1939, 47.
- Ștefănuță, *Valea Nistrului* – P. V. Ștefănuță, *Cercetări folclorice pe Valea Nistrului de Jos*. Arh. folk., IV, 1937, p. 131–229.
- TD–Bas. – *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, de Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, București, 2000.
- TD.–Bulg. – Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei. Studiu lingvistic. Texte dialectale și glosar*, București, 2006.

Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
al Academiei Române